

*В. А. Крижун,
аспірант кафедри міжнародного бізнесу,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
Інституту міжнародних відносин*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО БАНКІВСЬКОГО РИНКУ

У статті досліджуються тенденції розвитку міжнародного банківського ринку до, під час і після виходу з світової фінансової кризи, розглядаються головні учасники даної сфери та нові детермінанти їх існування.

Tendencies of development of international banking market before, during and after world financial crisis, main participants of this sphere and new determinants of their existence are considered in this article.

---

*Ключові слова: міжнародний банківський ринок, банківські установи, світова фінансова криза.
Key words: international banking market, banking institutions, world financial crisis.*

ВСТУП

На сучасному етапі глобалізація світової економіки має значний вплив на світову фінансово-банківську систему. Сучасні тенденції на світовому фінансовому ринку свідчать про посилення ролі транснаціональних фінансових груп, спостерігається тенденція інтернаціоналізації світової банківської системи, концентрації та централізації банківського капіталу. При розгляді сучасного міжнародного банківського ринку, його головних учасників, комерційних банків та їх місця на даному ринку можна умовно виокремити три періоди його існування. Перший — до фінансової кризи, другий — саме період фінансової кризи, третій — період виходу з кризи.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою роботи є дослідження та аналіз міжнародного банківського ринку, його головних учасників, комерційних банків та їх місця на даному ринку. Теоретичною і методологічною основою роботи є фундаментальні положення загальної економічної теорії, дослідження вітчизняних й зарубіжних вчених та компаній з питань банківської проблематики.

РЕЗУЛЬТАТИ

Перший — докризовий — період розвитку міжнародного банківського ринку (2002—2006 рр.) характеризувався високими прибутками. Це був період інтенсивного економічного росту і світові банки успішно отримували рекордний прибуток. Банки продовжували підвищувати свою прибутковість на фоні позитивної економічної ситуації на ринках розвинутих країн та країн з транзитивною економікою, таких як Китай. За даними міжнародного рейтингового агентства Fitch Ratings, підйом на ринках країн з розвинутою економікою сягнув 2,9% у 2006 році порівняно з показниками 2005 року (2,3%). Також найбільше зростання протягом останніх 6 років докризового періоду було помічено у країнах Євросоюзу.

Загальний показник розміру капіталу тисячі банків, розглянутих у дослідженні, проведеному англійським спеціалізованим журналом *The Banker*, збільшився на 18,4% і склав \$3365.1 млрд у 2006 році. Ця цифра свідчить про різкі зміни порівняно з 2005 роком, коли ріст складав лише 3,7%. Зведений показник банківських активів ріс так само швидко (на 16,3%) і складав

\$74,232,2 млрд В той час як банки Євросоюзу продемонстрували ріст активів у 20,5%, а американські банки у 12,5%, банки країн з транзитивною економікою, такі як Китай, досягли рекордного росту своїх активів. Загальні активи чотирьох найбільших державних банків Китаю виросли на 27,4% у 2006 році.

У таких країнах, як Японія та Німеччина, спостерігалось незначне послаблення банківського сектора у зв'язку з несприятливими для них подіями за останні роки. За даними дослідження, японські банки (101) отримали \$52,9 млрд прибутку, а німецькі (88), з яких лише 4 були збитковими — \$34,6 млрд У рейтингу The Banker ТОП 1000 2007 року японські банки налічують лише 10% за розміром капіталу, а загальні активи складають лише 7% від загального обсягу. Дохідність капіталу залишалась невеликою, 16,2%, що було нижчим за середній світовий показник. Така сама ситуація складалась і у німецькому банківському секторі, його прибутковість становила 13,6%.

Американський банківський сектор залишався у 2006 році таким же стійким у списку ТОП-1000 як і минулих років. Але все ж таки, перевага США у рейтингу банків дещо зменшилась. Американські банки (185) у рейтингу 2007 року налічували 19,1% від загального розміру капіталу, який складав \$642,1 млрд, 13,2% від загального розміру активів (\$49,826,4 блн), та 23,6% від загального прибутку (\$185,5 млрд). Дохідність капіталу у американському банківському секторі складала 28,9% і, таким чином, перевищувала середній світовий рівень у 23,4% що свідчило про той факт, що американські банки залишались одними з найбільш прибуткових у світі. Але, не дивлячись на це, банки США у своїй сукупності у 2006 році почали втрачати перевагу у рейтингу ТОП-1000 журналу The Banker. Кількість американських банків зменшилась з 211 у рейтингу 2004 року до 197 у 2005 і 2006 і, нарешті, до 185 у 2007. Кількісне співвідношення банків США у загальній сумі також зменшилось з 22%, 15% і 37% у капіталі, сумі активів і загальному доході відповідно у рейтингу ТОП-1000 2004 року до 20,7%, 13,7% і 26,5% у 2006 році та до 19,1%, 13,2% і 23,6% відповідно у рейтингу 2007 року. Хоча зміни не дуже великі, американські банки почали відігравати вже меншу роль на світовому банківському ринку.

А от роль країн Європейського союзу, навпаки, зростала. ЄС представляв найбільшу частку банків у рейтингу — 286 у 2006 і 279 банків у 2007 році, а ключові індикатори вказували на те, що у загальній сумі частка європейських банків зростала. Ця частка збільшилась з 40,7% у капіталі, 50,7% у активах і 37,4% у прибутку у 2006 році до 42%, 52,5% і 40,7% відповідно у 2007, тим самим підтримуючи значення групи європейських

Таблиця 1. Рейтинг світових банків ТОП-25 за показником капіталу (за показниками 2006 року)

№	Банк	Країна	\$, млн
1	Bank of America Corp	США	91,065
2	Citigroup	США	90,899
3	HSBC Holdings	Великобританія	87,842
4	Crédit Agricole Group	Франція	84,937
5	JP Morgan Chase et Co	США	81,055
6	Mitsubishi UFJ Financial Group	Японія	68,464
7	ICBC	Китай	59,166
8	Royal Bank of Scotland	Великобританія	58,973
9	Bank of China	Китай	52,518
10	Santander Central Hispano	Іспанія	46,805
11	BNP Paribas	Франція	45,305
12	Barclays Bank	Великобританія	45,161
13	HBOS	Великобританія	44,030
14	China Construction Bank Corporation	Китай	42,286
15	Mizuho Financial Group	Японія	41,934
16	Wachovia Corporation	США	39,428
17	UniCredit	Італія	38,700
18	Wells Fargo et Co	США	36,808
19	Rabobank Group	Нідерланди	34,757
20	ING Bank	Нідерланди	33,958
21	UBS	Швейцарія	33,212
22	Sumitomo Mitsui Financial Group	Японія	33,177
23	Deutsche Bank	Німеччина	32,264
24	ABN AMRO Bank	Нідерланди	31,239
25	Crédit Mutuel	Франція	29,792

Джерело: журнал The Banker.

банків як найбільшої. Серед всіх європейських банків 18 англійських у рейтингу ТОП 1000 2007 журналу The Banker залишалися найбільш прибутковими, отримуючи загалом \$81,5 млрд прибутку до сплати податку, з доходом від капіталу у 27,3%, який більший, ніж у інших європейських банків, але менший, ніж у американських. Чотири англійських банки входили до рейтингу ТОП-25 світових банків 2007 року і залишились далеко попереду інших європейських банків за ключовими показниками. Однак за показниками прибутковості (доходу від капіталу) Бельгія займала лідируючі позиції з показником 32%, далі йшла Швеція (29,5%), Великобританія (27,3%), Іспанія (25,3%), Франція (23%) і заключною була Німеччина з показником 13,6%.

У інших регіонах, за даними дослідження журналу The Banker, банківські сектори продовжували розвиватися. Азіатські банки (174), виключаючи Японію, у рейтингу ТОП-1000 2007 року продемонстрували 20,2% ріст прибутків, оскільки китайські, австралійські, південнокорейські та індійські банки підвищили показники своєї діяльності. Капітал азіатських банків зріс на 26,8%, а активи на 16,2%. Їх ключові показники 2006 року склали: 14,5% — частка капіталу і 12,2% — частка прибутку.

Банки Близького Сходу розширили свою присутність у рейтингу ТОП-1000 2007 року з 83 в 2006 році до 94 у 2007. До переліку 2007 року увійшов новий бахрейський Awal Bank, який займав перше місце серед нових. Банки цього регіону збільшили свій дохід на 30,5%, що становило \$26,5 млрд і досягли 23% доходу від капіталу, який став трохи нижче, порівняно з 2005 роком (24,5%). Не дивлячись на таке зростання і багатство цього регіону, 94 банки Близького Сходу залишились незначними гравцями на світовій арені, складаючи лише 3,4% від загального капіталу, 1,7% від всіх активів та 3,3% від загального прибутку. Показники 42

Таблиця 2. Рейтинг світових банків ТОП-25 за показником сумарних активів (за показниками 2006 року)

№	Банк	Країна	\$, млн
1	UBS	Швейцарія	1,963,870
2	Barclays Bank	Великобританія	1,956,786
3	BNP Paribas	Франція	1,896,935
4	Citigroup	США	1,882,556
5	HSBC Holdings	Великобританія	1,860,758
6	Crédit Agricole Group	Франція	1,818,341
7	Royal Bank of Scotland	Великобританія	1,710,703
8	Mitsubishi UFJ Financial Group	Японія	1,579,390
9	Deutsche Bank	Німеччина	1,483,248
10	Bank of America Corp	США	1,459,737
11	JP Morgan Chase et Co	США	1,351,520
12	ABN AMRO Bank	Нідерланди	1,299,966
13	Société Générale	Франція	1,260,162
14	Mizuho Financial Group	Японія	1,235,443
15	ING Bank	Нідерланди	1,178,697
16	HBOS	Великобританія	1,160,245
17	Santander Central Hispano	Іспанія	1,098,213
18	UniCredit	Італія	1,084,267
19	Credit Suisse Group	Швейцарія	1,029,219
20	ICBC	Китай	961,576
21	Fortis Bank	Бельгія	888,570
22	Sumitomo Mitsui Financial Group	Японія	826,599
23	Commerzbank	Німеччина	801,184
24	Dexia	Бельгія	746,402
25	Rabobank Group	Нідерланди	732,708

Джерело: журнал The Banker

банків Латинської Америки росли дуже повільно у 2006 році: прибуток зріс лише на 4,9% і склав \$18,2 млрд, активи на 26,2%, а капітал лише на 7,3%.

Розглядаючи світовий банківський ринок докризового періоду, можна відмітити, що найбільший ріст у отриманні прибутків спостерігався на ринках країн ЄС та Близького Сходу і склав 32,4% і 30,5% відповідно. Ці ринки були далеко попереду азійського (20,2%), американського (8,5%), латиноамериканського (4,9%) та японського (3%).

Перший раз у 2006 році з 1999 року рейтинг ТОП 1000 2007 року очолює новий банк. Вісім років лідерства американського Citigroup закінчились. На зміну йому прийшов Bank of America Corp (BoA) після придбання ним MBNA Corp. Ця угода збільшила капітал Bank of America на 23%, і на кінець 2006 року він складав \$91,1 млрд, що лише трішки більше капіталу Citigroup (\$90,9 млрд).

Хоча шістька лідерів рейтингу ТОП-1000 2007 року, опублікованого журналом The Banker, залишилась незмінною у 2006 році, позиції цих банків помітно змінились. Англійський HSBC Holdings, незважаючи на збільшення капіталу на 18,1% (\$87,8 млрд), з другої сходинки спустився на третю, а французький Credit Agricole стрибнув на четверту позицію з шостої з ростом капіталу у 40,1% (\$84,9 млрд). Разом з американським JP Morgan Chase і японським Mitsubishi UFJ Financial Group ці шість установ, як і минулого року, нараховують частку капіталу 15%, частка активів становить 13,4%, а прибуток — 16,6% від загальної суми з рейтингу ТОП-1000 2007 року.

У 2006 році у рейтингу журналу The Banker існував великий розрив між шісткою лідерів та іншими банками. Але все ж таки китайські банки ICBC та Bank of China після проведення публічного розміщення акцій (IPO) у 2007 році займали вже 6 та 9 позиції. І разом з англійсь-

ким Royal Bank of Scotland, який знаходився на 8 сходинці, ці три банки досягли межі досяжності головних лідерів.

Рейтинг ТОП-25 банків 2007 року журналу The Banker за показником капіталу дає можливість проаналізувати роль і вплив найбільших банків світу на міжнародний банківський ринок. Найбільші 25 банків у 2006 році склали у сумі 40,9% від загального капіталу, 42,3% від активів і 40,8% від прибутку. Порівняння з 2005 роком, коли ці показники становили 36,7%, 41,6% і 40,5% відповідно, дає можливість зрозуміти, що найбільші банки продовжували втримувати ліву частку світового банківського ринку (табл. 1).

Розглядаючи найбільші банки за сумою їх активів, журнал The Banker у 2006 році виділив лідера цього списку — швейцарський UBS. Його сумарні активи збільшились на 23,4% і склали \$1963,9 млрд, що трохи більше за суму активів лідера 2005 року — англійського Barclays Bank (\$1956,8 млрд). Спостерігаючи за тим, як впродовж 10 років ростуть активи 25 найбільших банків, знову можна стверджувати про їх впливовість у докризовий період. У 1998 році, за даними дослідження The Banker, активи 25 найбільших банків становили лише 28,3% від сумарних активів ТОП-1000, у 2006 році вони склали вже 42,8%, вказуючи на ріст з 2005 року у 40,8% (табл. 2).

За показником ринкової капіталізації, згідно журналу The Banker, у 2006 році постійним лідером залишався Citigroup, утримуючи ємність ринку у \$261,3 млрд. Другу сходинку займав Bank of America з своєю часткою у \$220,4 млрд 18 банків, які входили до цього рейтингу також займали позиції у рейтингу ТОП-25 2007 року по показнику власного капіталу. Значні зміни у даному списку були викликані проведенням банками масштабних публічних розміщень акцій (IPO). Три китайських банки зайняли лідируючі позиції за показником ринкової капіталізації: ICBC (4), Bank of China (6) та China Construction Bank (7), заявляючи про свій вихід на світову фінансову арену.

У 2006 році у рейтингу ТОП-1000 з'явилися нові регіональні лідери. Природно, що Bank of America випередив Citigroup і став лідером Північної Америки, тоді як китайський банк ICBC є першим у Азії, а бразильський Banco Ita — у Латинській Америці. За показником активів, швейцарський UBS є першим банком світу і Західної Європи, а Banco do Brasil і Bank Leumi стали новими лідерами Латинської Америки та Близького Сходу.

Рейтинг журналу The Banker ТОП 1000 2007 року поповнився 45 новими банками, список яких очолював бахрейнський Awal Bank і китайський Beijing Rural Commercial Bank, які займали 401 і 458 сходинки відповідно. Ще 69 банків піднялися вище на 100 позицій. Серед них лідерами були лівійський Arab Foreign Bank та нігерійський Intercontinental Bank, які зайняли 529 і 523 позиції відповідно. Також до числа 500 кращих світових банків входили 12 російських. Ощадбанк Росії займав 66 сходинку, Банк Уралсіб — 324-у.

За даними дослідження, ТОП-100 банків Центральної Європи 2007 року, проведеного журналом *The Banker*, цей список у 2006 році очолювали угорський OTP Bank і державний польський PKO Bank Polski. У до кризовому періоді UniCredit консолідував свої філії у різних країнах Центральної Європи. У Болгарії Bulbank, HVB Biochim і Hebros Bank сформували UniCredit Bulbank, який став одним з найбільших банків в Болгарії, тоді як в Словаччині UniBanka і HVB Bank Slovakia об'єдналися у UniCredit UniBanka. У Чехії такі банки, як Ceskoslovensko obchodni banka, Ceska Sportelna і Komerčni banka контролювали приблизно 60% банківських активів і разом втримували 60% ринку.

Загальний показник власного капіталу ТОП-100 банків Центральної Європи у до кризовий період збільшився до \$49,41 млрд (ріст 29,4%), загальні активи склали \$676,3 млрд, а прибуток до оподаткування зріс на 33,0% і склав \$12,9 млрд 78 банків з списку 2007 року були дочірніми банками іноземних материнських установ.

Отже, проаналізувавши розвиток світового банківського ринку докризового періоду, ми можемо стверджувати, що цей ринок розвивався, на ньому з'являлися нові лідери, які, вступаючи у процеси злиття та поглинання та купуючи нові банки, перетворювались на найбільші та впливовіші групи. Це і було ключовою тенденцією у розвитку міжнародного банківського бізнесу.

На той час у банківській справі вільна конкуренція зумовлювала концентрацію. Одні банки поглиналися могутнішими конкурентами, інші, формально зберігаючи самостійність, фактично потрапляли під вплив сильніших конкурентів. Відбувалося злиття банків. Кількість банків скорочувалась, але, разом з тим, збільшувались їх розміри, зростав обсяг операцій. У кожній країні виділилось кілька найбільших банків, на рахунках яких було зосереджено величезні суми вільних коштів, які очікували свого прибуткового застосування. Також спостерігалася централізація банківського капіталу, яка виявлялася у злитті великих банків у найбільші банківські об'єднання, у зростанні філіальної мережі великих банків [1].

Процеси концентрації та централізації банківського капіталу пов'язані з стрімким розвитком процесу інтернаціоналізації банківських систем. Інтернаціоналізація банківських систем допомагала створенню світового ринку універсальних банківських послуг, прискорюючи темпи технологічних змін, які особливо впливали на умови здійснення банківської діяльності.

Отже, докризовий період характеризувався активним розвитком, появою нових гравців та тенденціями інтернаціоналізації світової банківської системи, концентрації та централізації банківського капіталу і його швидкого приходу особливо на ринки країн з транзитивною економікою.

Вже в 2007 році, з виникненням у США іпотечної кризи і подальшої фінансової кризи, більшість банків опинилось на межі банкрутства. Список найбільших банків у рейтингу журналу *The Banker* за 2008 рік, який ґрунтується на показниках 2007 року, свідчить про те, що економічний спад вплинув на сукупний прибуток 1000

найбільших банків, але не критично. Тоді як сукупний дохід виріс приблизно на 20% (21,9% у 2006 році), прибуток у 2007 впав на 0,7% до рівня у \$780,8 млрд у порівнянні з \$786,3 млрд в 2006 році.

У той час, як такі банки, як Citigroup і UBS зазнавали тяжких збитків, азіатські фінансові установи, наприклад, не були захоплені іпотечною кризою. Хоча сукупний дохід банків зменшився, він все ж таки склав 20% у 2007 році, що було нижче за рекорд 2006 року у 23,4%, але вище за показник 2005 року (19,9%). Сукупний капітал першого порядку зріс на 15,9% і досяг позначки у \$3899,4 млрд і був не на багато меншим за ріст у 2006 році у 18,4%. Ріст активів був суттєвим, досяг 21,6% і склав рекордні \$90,256 млрд

Лише з початку 2007 року по травень 2008 року, згідно даних Вашингтонського Інституту міжнародних фінансів, загальні банківські втрати у світі склали \$386,7 млрд, враховуючи загальний ріст капіталу у розмірі \$276,4 млрд. Ці цифри показують, що Америка і Європа зазнали серйозних збитків у \$165,7 млрд і \$199,6 млрд відповідно, в той час як азіатські збитки склали лише \$21,4 млрд. Прибуток американських банків у 2007 році склав всього 14% від сукупного прибутку 1000 найбільших банків світу в порівнянні з 24% у 2006 році і 49% шість років тому.

Роль американських банків падала і в інших сферах: у 2007 році сукупний капітал першого порядку впав до 16% з 19% у 2006 році, а сукупні активи з 13% до 11%. Загальні умови дохідності, які у американських банків, були найкращими у світі, у 2007 році впали до 17% — нижче світового рівня в 20%. Кількість американських банків у ТОП-1000 впало з 210 у 2002 році і 185 у 2006 році до 169 у 2007 році. Можна зробити висновок, що американські і європейські банки навряд чи будуть сильно домінувати у майбутньому.

Що стосується європейських банків, то, не дивлячись на кризу, вони у 2007 році утримували рівень у 42% для капіталу першого порядку, 53% для сумарних активів і 41% сумарного прибутку. Рівень дохідності капіталу склав 19,7%, що майже дорівнює світовому рівню (20%).

184 азіатських банки в порівнянні з 174 у 2006 році тримають 19% прибутку 1000 найбільших банків у рейтингу журналу *The Banker* (12% у 2006). Ріст капіталу першого порядку виріс на 1% і склав 15%, а рівень активів залишився на рівні 12% від сумарного рівня вищезначеного рейтингу. Не можна залишити без уваги і того факту, що три китайських банки потрапили у ТОП-13, тоді як у 2006 році там не було жодного представника цієї країни, а азіатські банки, не враховуючи Японію, давали всього 10% загального прибутку. І хоча роль 98 японських банків в ТОП 1000 стала трохи слабшою, інші регіони, такі як Близький Схід (97 банків) і Латинська Америка (47 банків), розвиваються доволі швидко. Прибуток банків Близького Сходу збільшилась з 3% до 4% від сукупного прибутку банків рейтингу ТОП-1000 журналу *The Banker* у 2007 році.

Також відбулися значні зміни на перших сходинках рейтингу ТОП-1000. Після 9 років домінування американців (8 років першим був банк Citigroup, у 2006 — Bank of America) у 2007 році лідером став британський HSBC

Таблиця 3. Міжнародні банки з найбільшими втратами у 2008 році

№ п/п	Банк	Країна походження	Втрати, млн дол. США
1	Royal Bank of Scotland	Великобританія	-59 281
2	Citigroup	США	-53 055
3	Wells Fargo & Co	США	-47 788
4	Fortis Bank	Бельгія	-28 248
5	UBS	Швейцарія	-19 636
6	Credit Suisse Group	Швейцарія	-14 010
7	Deutsche Bank	Німеччина	-7 990
8	Hypo Real Estate Holding	Німеччина	-7 481
9	Bayerische Landesbank	Німеччина	-7 190
10	Dresder Bank	Німеччина	-6 543
11	Merril Lynch Bank USA	США	-6 330
12	Norinchukin Bank	Японія	-6 219
13	Regions Financial Corp	США	-5 892
14	Dexia	Бельгія	-5 396
15	Canadian Imperial Bank of Commerce	Канада	-4 311
16	KBC Group	Бельгія	-4 185
17	Group Caisse d'Epargne	Франція	-3 859
18	Landsbank Baden-Württemberg	Німеччина	-3 576
19	Fifth Third Bankcorp	США	-2 664
20	Gazprombank	Росія	-2 588

Джерело: журнал The Banker.

Holdings з 19,5% ростом капіталу першого порядку — \$104,967 млн, що набагато перевищує рівень Citigroup, котрий займає друге місце (його капітал знизився на 1,8% до \$89,226 млн. Royal Bank of Scotland піднявся на третю сходинку з показниками 47,7% і \$88,888 млн, в результаті купівлі ABN AMRO. RBS зараз входить в шістьку найбільших, потіснивши французький Credit Agricole Group на четверту сходинку, тоді як Bank of America втратив своє лідерство і розташувався на п'ятій сходинці зі значним падінням у 8,4%.

У 2007 році велика шістька досягла 13,8% капіталу першого порядку, 17,5% загальних активів і 12,8% при-

Таблиця 4. Рейтинг світових банків ТОП-25 за показником капіталу (за показниками 2008 року)

№ п/п	Банк	Країна	\$, млн
1	JP Morgan Chase et Co	США	136,104
2	Bank of America	США	120,814
3	Citigroup	США	118,758
4	Royal Bank of Scotland	Великобританія	101,818
5	HSBC Holdings	Великобританія	95,336
6	Wells Fargo et Co	США	86,397
7	Mitsubishi UFJ Financial Group	Японія	77,218
8	ICBC	Китай	74,701
9	Crédit Agricole Group	Франція	71,681
10	Santander Central Hispano	Іспанія	65,267
11	Bank of China	Китай	64,961
12	China Construction Bank Corporation	Китай	63,113
13	Goldman Sachs	США	62,637
14	BNP Paribas	Франція	58,175
15	Barclays Bank	Великобританія	54,300
16	Mizuho Financial Group	Японія	48,752
17	Morgan Stanley	США	48,085
18	UniCredit	Італія	47,529
19	Sumitomo Mitsui Financial Group	Японія	46,425
20	ING Bank	Нідерланди	44,564
21	Deutsche Bank	Німеччина	43,276
22	Rabobank Group	Нідерланди	42,252
23	Société Générale	Франція	42,203
24	Agricultural Bank of China	Китай	39,998
25	Intesa Sanpaolo	Італія	37,681

Джерело: журнал The Banker.

бутку, в порівнянні з минулорічними 15%, 13,4% і 16,6% відповідно.

Перші 25 банків з рейтингу журналу The Banker у 2007 році досягли 37,4% сукупного капіталу першого порядку, 44,1% сукупних активів і 38,6% сукупного доходу. Як і перша шістька, банки ТОП-25 продемонстрували схожі зміни у рості активів і спаді доходу і капіталу. Показники росту активів показують, що перші 25 банків за останні 10 років продовжують збільшувати свою долю у рейтингу ТОП-1000 — з 32,4% у 1998 році, до 42,8% у 2006 році і 44,1% у 2007 році. У 2007 році до рейтингу ТОП-1000 увійшли 83 нових члени, в порівнянні з 45 в 2006 році. 79 банків піднялись за рік більше ніж на 100 позицій.

Загальний обсяг кредитних втрат з початку 2007 року до середини 2008 року склав \$386,7 млрд, більшість яких випала на європейські банки. В той самий час ріст капіталу складав лише \$276,4 млрд. У списку кредитних втрат за даними рейтингу журналу The Banker лідирував у 2007 році американський Citigroup, на другому місці — швейцарський UBS, а далі ще один американський банк Merrill Lynch.

У 2008 році світова економіка зазнала найгірших з 1930-х років фінансових потрясінь. Спостерігалось суттєве зниження економічної активності, підвищення рівня безробіття, погіршення довіри споживачів, зростання кількості банкрутств фінансових компаній. За даними Національного Банку України, темпи приросту світової економіки уповільнилися з 5,2% у 2007 році до 3,4% у 2008. Темпи приросту економіки промислово розвинутих країн також скоротилися, зокрема у США з 2,0% у 2007 році до 1,3% у 2008 році, країн Євросоюзу — з 2,6% у 2007 році до 0,7% у 2008 році, Японії — з 2,4% до 0,7%.

Спираючись на дані журналу The Banker, можна зазначити, що під впливом фінансової кризи сумарний дохід всіх 1000 банків, зазначених у рейтингу, 2009 року впав на 85,3% з \$780 млрд до \$115 млрд, а дохідність капіталу зменшилась з 20% у 2007 році до 2,69% у 2008. У ході проведеної рекапіталізації багатьох банків, частіше за сприяння держави, сумарний банківський капітал першого порядку збільшився на 9,7% до \$4276 млрд. Активи також зросли на 6,8% до \$96,395 млрд. Але все ж таки завдяки фінансовій кризі, такий підйом є набагато повільнішим в порівнянні з минулим роком.

Вперше за 39 років рейтингу журналу The Banker, ТОП 25 банків, які зазвичай складали 40% від 1000 установ рейтингу за показником капіталу та майже 45% за показником сумарних активів, у 2008 році втратили свої позиції і скоротили свій дохід на 28,1%. Станом на 2008 рік найкращі 25 банків рейтингу складають 13,4%

за показником капіталу і 12,3% за показником сумарних активів, а перші 5 банків втратили 83,3% свого доходу (табл. 3).

Найбільші втрати понесли британський Royal Bank of Scotland (\$59,3 млрд), американський Citigroup (\$53 млрд) та Wells Fargo (\$47,7 млрд).

Незважаючи на нові банки (Goldman Sachs на 13 сходинці, Morgan Stanley на 17 і Agricultural Bank of China на 24 з 71), ТОП-25 банків не змінилися і у 2008 році. У цьому списку домінують західні банки, які переважають з японськими та китайськими. Ті ж самі американські та британські установи зайняли перші п'ять сходинки за показником капіталу у 2008 році: на першій — JPMorgan, за ним Bank of America, Citigroup, Royal Bank of Scotland і HSBC. Перші три банки рейтингу журналу The Banker вийшли у лідери завдяки ринковій консолідації. JPMorgan поглинув Bear Stearns і Washington Mutual і завдяки цьому опинився на першій сходинці. В свою чергу, придбавши Merrill Lynch, Bank of America зайняв друге місце, а Wells Fargo купив Merrill Lynch і з 23 місця перестрибнув на шосте.

Загалом у період з середини 2007 по середину 2009 року капітал ТОП-1000 банків склав \$998,9 млрд, в той час як втрати становили \$1040,7 млрд (табл. 4). В Європі ріст капіталу перевищив показники втрат і становив \$422,3 млрд в порівнянні з \$420,7 млрд відповідно. У Азії банківський капітал складав \$75,9 млрд, а втрати — \$37,3 млрд. Лише в Америці втрати перевищували показники капіталу — \$582,6 млрд і \$500,7 млрд відповідно.

Показник активів у 2008 році зріс на 6,8% і склав \$96,395 млрд. ТОП 10 банків трохи відрізняються за цим показником, а саме: не дивлячись на невдале придбання ABN Amro, на першому місці — британський Royal Bank of Scotland (\$3500 млрд). Також у рейтингу ТОП-25 банків, за показником сумарних активів, у 2008 році з'явилися нові китайські представники. Agricultural Bank of China посів 22 місце, а Bank of China 23.

Говорячи про загальну ситуацію на світовому банківському ринку, можна зазначити, що у 2008 році дуже помітним став підйом азіатських банків на чолі з Китаєм, що свідчить про зростаючу економічну роль цього регіону. Завдяки великому внутрішньому ринку, гарній ліквідності і підтримуючій політиці уряду китайські банки стають можливими наступниками Америки. У 2008 році 4 китайських банки зайняли місця у ТОП-25 рейтингу журналу The Banker, три з них входять у перші 13 установ, тоді як шість років тому там не було жодного. І з кожним роком їх кількість збільшується (табл. 5). Але, звичайно, ще не можна стверджувати, що американські банки або такі європейські, як HSBC і Banco Santander, скоро здадуть свої позиції. Також слід пам'ятати, що 2008 рік — це найтяжчий рік у історії банківської справи з часів депресії.

Вже у 2009 році розпочалися позитивні тенденції щодо відновлення економічної активності разом із зростанням довіри споживачів до фінансових установ. Вирішальне значення для стабілізації мало масштабне державне втручання, яке забезпечило підтримку попиту і скоротило невизначеність на фінансових ринках. За

Таблиця 5. ТОП-1000 банків за приналежністю до регіонів, 2010

Регіон	Кількість банків
ЄС	278
Інші європейські країни	41
США	169
Близький Схід	90
Латинська Америка	44
Японія	100
Азія	221
Інші країни	57

Джерело: журнал The Banker.

Таблиця 6. Рейтинг світових банків ТОП-10 за показником капіталу, 2010

№ п/п	Банк	Країна	\$, млн
1	Bank of America	США	160,387
2	JP Morgan Chase et Co	США	132,971
3	Citigroup	США	127,034
4	Royal Bank of Scotland	Великобританія	123,859
5	HSBC Holdings	Великобританія	122,157
6	Wells Fargo et Co	США	93,795
7	ICBC	Китай	91,110
8	BNP Paribas	Франція	90,648
9	Banco Santander	Іспанія	81,577
10	Barclays Bank	Великобританія	80,586

Джерело: журнал The Banker.

2009 рік найбільші 1000 банків за рейтингом журналу The Banker збільшили свій капітал на 15%. У свою чергу, азіатські банки зміцнили свої позиції і у період виходу з кризи зайняли перші сходинки в отриманні прибутку, тим самим підтвердивши зміну структури світового банківського ринку (табл. 6).

ВИСНОВОК

Проаналізувавши розвиток світового банківського ринку, ми можемо стверджувати, що цей ринок невинно розвивається, на ньому з'являються нові лідери які, вступаючи у процеси злиття та поглинання та купуючи нові банки перетворюються на найбільші та впливовіші групи. Це є ключовою тенденцією у розвитку міжнародного банківського бізнесу. Також можемо зазначити, що зовнішні фактори мають значний вплив на функціонування установ. Важливе значення при цьому має здатність банків протистояти негативним чинникам за допомогою своїх внутрішніх ресурсів.

Література:

1. Подік С. М. Банківська справа: Теорія і практика: навч. посіб. / С.М. Подік. — Львів, 2006.
2. Best Global Brands 2008 // Interbrand. — 2008. (www.interbrand.com)
3. Brand Finance Banking 500. A review of the top financial service brands in the world // Brand Finance. — 2008. (www.brandfinance.com)
4. TOP 1000 World Banks 2006 // The Banker. — 2006. — № 80.
5. TOP 1000 World Banks 2007 // The Banker. — 2007. — № 80.
6. TOP 1000 World Banks 2010 [Електронний ресурс] // The Banker. — Режим доступу: <http://dianatan.net/top-1000-world-banks-ranking-for-2010/>.

Стаття надійшла до редакції 19.06.2011 р.